

HER KRİZ YENİ BİR FIRSAT OLABİLİR

Aydınlık Dergisi, 12 Ağustos 1995

Yıldırım Koç

Günümüzde sendikalar konusunda değerlendirme yapan birçok kişi, bir krizden söz ediyor. Sermaye yanlıları sevinerek, emekten yana olanlara üzülerek, sendikacılık hareketinin krizine değiniyorlar.

İki açıdan bu görüşlere katılmıyorum. Birincisi, kriz olarak ifade edilen sorunlar, sürekli yaşanan ve belirli dönemlerde hızlanan değişimin zorluklarıdır. İkincisi, "kriz" terminolojisini kullanırsak, sendikacılık hareketi iyi ki bir krize girdi.

Sendikacılık hareketinin yaklaşık 200 yıllık tarihiyle bir parça ilgilenenler, işçi sınıfının bu en yaygın örgütlenmesinin canlı olduğunu bilir. Toplum canlıdır; toplumsal örgütlenmenin bir parçası olan sendika da canlıdır. Toplum değişir; sendikanın yapısı ve işleyişi de değişir. Değişim de sancılıdır. Ama her sancı çeken ölmez ki. Her insanın kendi yaşamında geçirdiği evreler ve bu arada yaşanan sıkıntılar da aynı niteliktedir. Özetle; günümüzde yaşanan teknolojik, ekonomik, siyasal, toplumsal, v.b. değişme ve gelişmeler, ücretli emek ile sermaye arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi ortadan kaldırmıyor. Bu ilişki ve çelişkinin biçimi değişiyor. Ayrıca, ekonomik bunalıma, yüksek oranlı yapısal işsizliğe ve Sovyet sisteminin çökmesine bağlı olarak, sermaye artık iyice vahşileşiyor, işçiyi koruyucu mevzuata bile tahammül edemiyor ve etmiyor. Sendikaların da, bazı sancılarla, bu biçim değişikliğine ayak uydurmasından daha doğal ne olabilir. Yaşanan da budur.

Kriz kötü mü. Kriz olmasa mıydı?

İşçi sınıfının geniş kesimleri ve onların kitle örgütü olan sendikalar eskiden emeğin kurtuluşu mücadelesine kitlesele olarak katılıyorlardı da, kriz biçiminde ifade edilen yapısal sorunlar ortaya çıkınca bundan vaz mı geçtiler? Hayır.

Kriz biçiminde ifade edilen sorunlar çıkmadan önceki durum nasıldı? Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfının ve sendikaların büyük bir bölümü, ekonomik büyüme, Soğuk Savaş ve düşük oranlı işsizlik koşullarında, kapitalizmi kabullenmişti. Sovyetler Birliği ve bağlaştığı ülkelerde işçi sınıfı apolitikleşmişti; sendika olarak sunulan devlet aygıtları işçi sınıfının bağımsız sınıf örgütlenmeleri değildi. Sömürge ve yarı sömürge ülkelerde ise, ithal ikameci sanayileşme, ekonomik büyüme, Soğuk Savaş, arpalık olarak kullanılan ve hızla büyüyen bir kamu sektörü gibi olgulara bağlı olarak, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi zayıftı, çarpıktı.

Kriz olarak ifade edilen sorunlar öncesindeki durum, çok kaba olarak, budur.

Bu genel durumun Türkiye'ye yansımaları nasıldı? 12 Eylül öncesinin sendikacılık hareketi bizim geçmişimizdir, son derece olumlu adımların atıldığı ve ancak mutlaka aşılması gereken bir dönemdir. Ancak, 12 Eylül öncesinin TÜRK-İŞ'ini, DİSK'ini, memur örgütlenmelerini bugün tekrarlamaya çalışmak kadar mantıkdışı bir davranış olamaz.

Bütün bunları düşündüğümde, iyi ki kriz oldu, diyorum. İyi ki bugün karşı karşıya bulunduğumuz sorunları, işçiyi eyleme sokmadan, kapalı kapılar ardında hatır gönül ilişkileriyle çözemiyoruz. İyi ki kitle eylemleriyle toplu sözleşmeler aracılığıyla elde ettiğimiz kazanımlar, sermayenin yeni saldırı dalgası karşısında erime tehdidiyle karşı karşıya. İyi ki karşı karşıya bulunduğumuz sorunları toplu sözleşme sendikacılığıyla çözemiyoruz. İyi ki yaşanan ekonomik bunalım ve diğer ekonomik ve siyasal değişimler nedeniyle, sermaye meşruluğunu yitirmiş bir biçimde acımasızca saldırıyor.

İyi ki eski sendikal anlayışlar ve yapılar bir kriz yaşıyor. Bu krizi yalnızca TÜRK-İŞ değil, aynı zamanda DİSK ve kamu çalışanları sendikaları da yaşıyor.

Her kriz aynı zamanda bir fırsattır. Bu fırsatı oldukça iyi değerlendiriyoruz.

Bu kriz olmasaydı, 12 Eylül öncesinde birbirine silah çekmiş işçiler bugün aynı safta, omuz omuza bir mücadelede yer alır mıydı?

Bu kriz olmasaydı, yüzbinlerce insanı kim "kahrolsun IMF, bağımsız Türkiye" diye bağırabilirdi, DYP'liye DYP'yi, CHP'liye CHP'yi protesto ettirebilirdi?

Bu kriz olmasaydı, hangi sendikacı, işyeri sendika temsilcisi veya işçi, rahatını bozar da, 10 saatlik yoldan Emeğe Saygı yürüyüş ve mitingine gelirdi?

Sendikacılık iyi ki bir kriz geçiriyor.

Elinizi yaksanız, sınırlerinizi sizi uyarır, elinizi çekersiniz. İyi ki sınırlerinizi var. Yoksa elinizi yitirirdiniz. Sendikacılığın içinde var olduğu ortamda meydana gelen değişiklikler iyi ki sendikacılığa bir kriz biçiminde yansiyabiliyor, sendikacılığı dönüştürebiliyor. Eğer dönüştüremeseydi, sendikacılık biterdi.

İşçi sınıfının emeğin kurtuluşu mücadelesine bir bütün olarak katılacağı bir sürecin içindeyiz. Kriz öncesi sendikalar, ücretli emek ile sermaye arasındaki ilişkide belirli çarpıklıkların olduğu döneme aitti. Şimdi yeni koşullara uyan yeni sendikal anlayışlara ve işleyişlere ihtiyacımız var. Eski yapılar canlı olduklarını ve yeni koşullara uyum sağlayacak şekilde dönüşebileceklerini de kanıtladılar.

Her şerde bir hayır vardır lafı yüzyıllardan süzülerek gelmiştir. Sendikacılığın bugünkü krizinde de hayır vardır. Mevlana'nın, A.Kadir'in Türkçesiyle dediği gibi, "Dünle beraber gitti, cancağzım; ne kadar söz varsa düne ait. Şimdi yeni şeyler söylemek lazım."